

Berecz Dezső: 70 éve halt meg Munczy Lajos

Munczy Lajos (1846-1910) Sopron leghíresebb cigányprímása volt. 1861-ben, mint a „csepregi zenésztársaság” prímása Vajda Ferenc prímástársával együtt 12 tagú zenekaruk számára letelepedési engedélyt kért Sopronban, arra hivatkozva, hogy „házánk egy nevezetesebb városa sincs magyar zenebanda nélkül”, Sopronban pedig ilyen zenekar nincsen, s a kérelmezők ki tudják elégíteni a közönség igényét. A város a letelepedési engedélyt 1842/1861. sz. alatt megadta. Az előadó referátuma felsorolja a zenészek személyi adatait s a hosszabb egyhelyben lakásuk igazolását, ami bizonyára fontos előfeltétele volt a letelepedésnek. A zenészek közt van Munczy Lajos apja, Ádám is, aki 41 éves, családos, 5 gyereke van, köztük a 15 éves Munczy Lajos. A Munczy-családra vonatkozóan Alsószopor község igazolja a 10 évi megszakítás nélküli ott tartózkodást (GySml. 2. sz. XXV. 409). A zenésztársaság többi tagjának összesen 30 gyereke van, s így a letelepülők alaposan benépesítették az Új utcát, ahol elhelyezkedtek.

Munczy Lajos 1870-ben feleségül vette a 20 éves Tschürtz Elvinát, egy soproni polgári család leányát. A házassági anyakönyv (Soproni Szt. György-plébánia 124/1870) adatai szerint a vőlegény Sajtoskálón¹ született, anyja Horváth Julianna. A menyasszony Lugoson született, apja T. Lajos volt városi árvagondnok, anyja Fromm Rosine. Családi közlés szerint a menyasszony apja ekkor már nem élt, anyja franciaórákat adott. A házasságkötés után a fiatal Munczyné tanítónői állást vállalt, így vált lehetővé, hogy Munczy Bécsben zenei tanulmányokat végezhetett. Felesége több idegen nyelvet beszélt, férjének későbbi útjain kísérte és impresszáriója lett.

Munczy 1871-ben iratkozott be a bécsi konzervatórium (Conservatorium der Musikfreunde Wien) hegedűtanszakára, melynek vezetője Hellmesberger József (1828-1893) neves hegedűművész és zenepedagógus volt. Munczynak Bécsben lakótársa volt Czegléd Gyula, a soproni Szt. Mihály-templom későbbi orgonistája, tanulótársa volt Nikitsch Artúr (1855-1922) később híres lipcsei karmester és színházigazgató, 1893-94-ben a budapesti operaház igazgatója, akit mindvégig meleg barátság főzött Munczyhoz, s aki Munczy zenekarának németországi szereplését egyengette. Munczy Lajos két év alatt végezte a konzervatóriumot kitűnő eredménnyel (Eredeti okirat a család birtokában.). Ezt követően két évig a bécsi operaház zenekarában hegedült. Természete azonban nem bírta a kötöttséget, fantáziája másfelé csapongott. 1875-ben visszatért Sopronba s itt 18 tagú zenekart szervezett. Lobogó szenedéllyel vezette „bandáját”, de a komolyzene is foglalkoztatta. Gyakran szerepelt a hangversenydobogón, mint hegedűművész klasszikus műsorral és rendszeresen foglalkozott kamarazenével Altdörfer Keresztély oldalán.

Nemsokára Munczy szűknek érezte a soproni határt, bár támaszpontja ezután is Sopron maradt, ahova mindig vissza-visszatért. A 80-as évek közepe felé megindult a külföldi utak és diadalmenetek sorozata. Többször szerepelt hosszabb-rövidebb ideig Bécsben, csehországi fürdőhelyeken, aztán Németország következett (Baden, München) és Norvégia. 1885-ben Munczyék a portugál királyi udvartól kaptak meghívást hosszabb szereplésre. Ekkor már tagja volt a zenekarnak Munczy Lajos öccse, M. Béla (1862-1912) is, a kitűnő csellista, és sógora, Makkay Béla (1866-1946), aki később Sopronban önálló zenekarvezető és jó hegedő-

¹ Nem ott született, Berényben (most Iklanberény) a sajtoskáli anyakönyvben csak anyakönyveztek.

szakértő. A nyolc napos utazásban kimerült zenészeket a lisszaboni pályaudvaron a király idős udvarmestere, a székesfehérvári származású Gelsey Ferenc magyar szóval üdvözölte. Munczyéknak hallatlan sikerük volt, közben Madridba is átrándultak. Hullottak a rendjelek és a drágaköves ajándékok. Valóságos diadalút volt, írja a Sopron c. lap (1885. V. 2.). Munczy babérkoszorúja az egyik soproni kirakatban volt látható. Nikitsch Artúr meghívására Munczy Lajos és zenekarának tagjai testületileg vettek részt Liszt Ferenc temetésén Bayreuthban s koszorút helyeztek a ravatalra.

1886 végén került sor az első amerikai útra. Munczy zenekarával több hónapra szerződött egy New-York-i hangversenyterembe, majd Washington, Philadelphia, Boston és más amerikai városok következtek. A nagysikerű körút 16 hónapig tartott. Munczy Lajos gazdag emberként tért vissza Sopronba, megvette a mai Május 1. tér 30. sz. családi házat, melynek ormán az *ML* monogram a legutóbbi felújításig őrizte az egykori gazda emlékét.

Munczy Lajos

A Sopron c. lap 1891. dec. 5-i számában közli a hírt, hogy Munczy zenekarával ismét amerikai szereplésre indul. E szereplés részleteit nem ismerjük. Egy évig tartott. A zenekar tagjai 1893. febr. elején érkeztek haza, Munczy Lajos még Chicagóban maradt, hogy a vilákiállítás megtekintse (Sopron c. lap 1893. II. 12.) Makkay Béla közli az amerikai kirándulás egy érdekes epizódját. New Yorkban Munczy Lajos összeismerkedett Munkácsy Mihállyal, aki

egy tanítványának a tárlatára meghívta Munczyt és zenekarát. A megnyitás alkalmával Muncácsy az egyik képen valami hibát fedezett fel, palettát, ecsetet kért s a képet néhány vonással korigálta. A közönség megtapsolta.

Hogy Munczy Lajos mikor tért haza Amerikából, azt nem tudtam megállapítani. 1895-ben zenekarával együtt a budapesti Royal Orfeumba szerződött, soproni házát eladta az államnak és Budapestre költözött. Megvásárolta az Eötvös u. 35. sz. bérházat s lakását is itt rendezte be. Munczyék budapesti szerepléséről nem sokat tudunk. A Budapesten 1896-ban megjelent Czigányzenészek Albuma c. kiadványhoz csatolt 1903-ban kelt kiegészítésében olvassuk, hogy Munczy Lajos, mint a fővárosi prímások nesztora, csak kivételes alkalmakkor áll a zenekar élére. 1897 őszén, olvassuk tovább, Erzsébet királyné budapesti tartózkodása alatt a városligeti Gerbeaud-pavilonban meghallgatta Munczyékat s el is játszatta velük kedves nótáját: Lehullott a rezgőnyárfa aranyszínű levele. Ezt a jelenetet egy festőművész megfestette, a kép az egykori Gerbeaud-cukrászda falát díszítette.

Munczy Lajos síremléke a kat. Újtemetőben

Munczy Lajos hosszú, kínos betegség után 1910. ápr. 18-án halt meg s kívánsága szerint ápr. 23-án Sopronban temették a közönség nagy részvéte mellett (Nemzetőr c. lap.) Özvegye a sírra egy hegedülő nő bronz szobrát helyezte. Ezt a szobrot Róna József neves szobrász-

művész műtermében választotta ki, mint Cinka Panna idealizált ábrázolását. Gyermekük nem volt, csak két nevelt lányuk. Az özvegy fél év múlva szintén meghalt. Végrendelet nem lévén, a két nevelt lány és Munczy Béla négy kiskorú gyermeke készpénz-hagyományt kapott, ami a háború alatt elértéktelenedett, a budapesti házat és egyéb vagyontárgyakat a kiterjedt Tschürtz-rokonság örökölte, kb. 50-60 személy (Családi közlés). A tekintélyes vagyon tehát szétszóródott, mintha nem is lett volna.

Még egy jellemző mondat Makkay Béla hozzám intézett leveléből: „Munczy Lajos feleségével együtt szép családi életet élt, sok rajongója volt, de nem voltak se szerelmei, se kalandjai.” Hozzátehetjük, hogy a XIX. sz. végének és a századfordulónak volt jellegzetes alakja, korának szellemét hordozta magában, megrakodva nagy világjáró kedvvel és különleges muzikális tehetséggel.

Soproni Szemle 34. évf. 2. sz. (1980.)